

Љупчо Стојчески
Александар Костадиновски

ОСНОВИ НА СМЕТКОВОДСТВО



Скопје, 2007

ISBN 998918449-6



9 789989 184499

ОСНОВИ НА СМЕТКОВОДСТВО

Доц. д-р Лупчо Стојчески
М-р Александар Костадиновски

Прво издание

За издавачот:

Проф. д-р Бојо Андрески

Издавач:

ЕВРОПСКИ УНИВЕРЗИТЕТ –
Р. МАКЕДОНИЈА,
ПРВ ПРИВАТЕН УНИВЕРЗИТЕТ

Рецензенти:

Проф. д-р Панче Јовановски
Доц. д-р Љиљана Конеска

Прв Приватен Универзитет
Европски Универзитет – РМ

Печати: Цетис – Скопје

Тираж: 200 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“,
Скопје

657 (075.8)

СТОЈЧЕСКИ, Љупчо

Основи на сметководство / Љупчо Стојчески, Александар
Костадиновски. - Скопје: Европски универзитет - Република
Македонија, 2007. - 358 стр. : граф. прикази. ; 24 cm

На стр. 3: Basics of accounting / Ljupco Stojceski, Aleksandar
Kostadinovski. - Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 355-358

ISBN 978-9989-184-49-9

1. Костадиновски. Александар
а) Сметководство - Високошколски учебници
COBISS.MK-ID 70446858

FIRST PRIVATE UNIVERSITY
EUROPEAN UNIVERSITY - REPUBLIC OF
MACEDONIA
Faculty for economic sciences

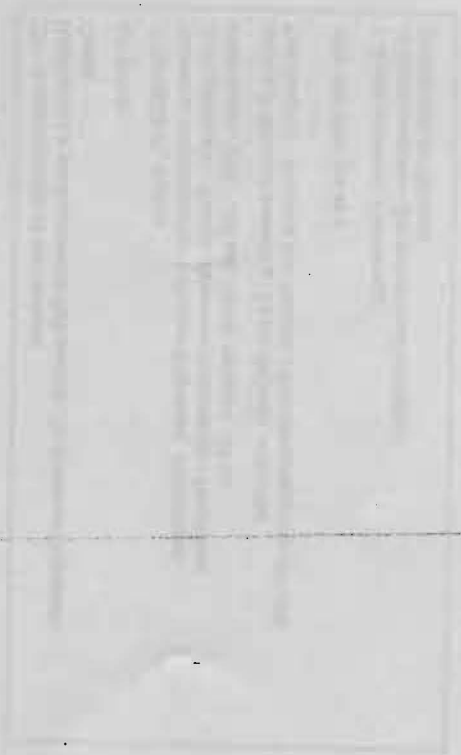
Ljupco Stojceski, Ph.D Aleksandar Kostadinovski, M.A

BASICS OF ACCOUNTING



Skopje, 2007

Посветено на Првата генерација
дипломирани студенти на Првој
приватен универзитет – Европскиот
Универзитет – Република Македонија



ASSOCIATION
OF
UNIVERSITIES

UNIVERSITY OF
EASTERN SARAJEVO

UNIVERSITY OF
EASTERN SARAJEVO
FACULTY OF
ECONOMICS
AND BUSINESS
ADMINISTRATION
SAJAKOVA
ULICA 11
71000 SARAJEVO
BOSNIA AND HERZEGOVINA
TEL: +381 (0)61 661 1111
WWW.UES.BY

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	15
ВОВЕД.....	17
I ВОВЕД ВО СМЕТКОВОДСТВОТО.....	19
1.1 Поим на сметководството.....	19
1.2 Историски развој на сметководството.....	20
1.2.1 Книговодството во античко време : Зората на човештвото.....	20
1.2.2 Книговодството во Месапотамија, 3500 години п.н.е.....	22
1.2.3 Книговодството во Стар Египет, Кина, Грција и Рим.....	22
1.2.4 Книговодството во Средниот век.....	23
1.2.5 Италијанската ренесанса : Раѓањето на двојното книговодство	23
1.2.5.1 <i>Luca Pacioli u The Summa</i>	24
1.3 Улога на сметководството.....	24
1.4 Цели и задачи на сметководството.....	26
1.4.1 Менување на целите и задачите на сметководството	27
1.4.2 Современи цели и задачи на сметководството	28
1.5 Карактеристики на сметководствените информации.....	30
1.6 Сметководствени концепти.....	31
1.7 Корисниците и нивните потреби за сметководствените информации	34
II СМЕТКОВОДСТВЕНИ ДОКУМЕНТИ.....	37
2.1 Поим и значење на сметководствените документи	37
2.2 Форма и елементи на сметководствените документи.....	38
2.3 Видови книговодствени документи.....	39
2.4 Контрола на книговодствените документи.....	42

2.5 Контрање, книжење, движење и чување на книговодствената документација	43
III СМЕТКОВОДСТВЕНА ЕВИДЕНЦИЈА	45
3.1 Поим и видови на евиденција	45
3.2 Стопански и сметководствени настани	47
3.3 Сметководствена евиденција - деловните книги на претпријатието	48
3.3.1 Хронолошка евиденција (дневник)	48
3.3.2 Системска евиденција (главна книга)	49
3.3.3 Аналитичка евиденција (помошни книги)	50
3.4 Евиденција на постојани и тековни средства	52
3.4.1 Евиденција на постојани средства	52
3.4.2 Евиденција на обртните средства	53
3.4.2.1 Евиденција на паричните средства	53
3.4.2.2 Евиденција на паричните средства на жиро-сметката	55
3.4.2.3 Евиденција на материјалите	56
3.4.3 Попис на средствата и изворите	57
IV БИЛАНСИТЕ ВО ПРЕТПРИЈАТИЈАТА	59
4.1 Поим за биланси	59
4.2 Видови биланси	61
4.3 Биланс на состојба	64
4.3.1 Одрас на сметководствените настани врз билансот на состојба	67
4.3.1.1 Четири билансни промени	71
4.3.2 Расчленување и монтирање на билансот на состојба	75
4.4 Биланс на успех	81
4.4.1 Влијание на зголемувањето и намалувањето на расходите врз финансискиот резултат	87
4.4.2 Влијание на зголемувањето и намалувањето на приходите врз финансискиот резултат	89
4.5 Извештај за промените на сопственичкиот капитал	91
4.6 Извештај за готовинските (парични) текови	94
4.7 Заклучен лист	97

V СМЕТКОВОДСТВЕНИ ФОРМИ И МЕТОДИ	99
5.1 Сметководствени форми	99
5.1.1 Италијанска сметководствена форма	99
5.1.2 Германска сметководствена форма	101
5.1.3 Француска сметководствена форма	102
5.1.4 Американска сметководствена форма	103
5.1.5 Сметководствена форма во наша пракса	103
5.2 Сметководствени методи	104
5.2.1 Преносна метода	105
5.2.2 Копирна метода	105
5.2.3 Машинска метода	106
5.2.4 Метода со дупчени картички	107
5.2.5 Електронска метода	109
5.2.5.1 Практична примена на електронските машини	111
VI СМЕТКИТЕ КАКО ИНСТРУМЕНТ НА СМЕТКОВОДСТВЕНАТА ПОСТАПКА	112
6.1 Конто - поим	112
6.2 Улога и значење на сметките	113
6.3 Форми на конта (сметки)	115
6.4 Поделба на сметките	116
6.4.1 Активни и пасивни сметки	117
6.4.2 Синтетички и аналитички сметки	118
6.4.3 Сложени и прости сметки	120
6.4.4 Основни и изведени сметки	121
6.4.5 Целосни, нецелосни и корективни сметки	121
6.4.6 Билансни и побилансни сметки	122
6.4.6 Состојбени, успешни и мешани сметки	124
6.5 Салдо на сметките	126
6.6 Контна рамка	128
6.7 Контен план	130
VII КНИГОВОДСТВЕНИТЕ ТЕОРИИ	135

7.1 Значењето на книговодствените теории	135
7.2 Персоналистичка теорија	136
7.2.1 Персоналистичка теорија на првата низа на конта	136
7.2.2 Персоналистичка теорија на втората низа на конта	137
7.2.3 Слабости на персоналистичката теорија	138
7.3 Материјалистичка теорија	138
7.3.1 Теорија на првата низа на конта	139
7.3.2 Недостатоци на првата низа на конта	139
7.3.3 Материјалистичка теорија на втората низа на конта	140
7.3.3.1 Шер и Хиџли	140
7.3.3.2 Никлиш	141
7.3.4 Материјалистичка теорија на третата низа на конта	143
7.3.4.1 Димарше	143
7.3.4.2 Лајтнер и Кунт	143
7.3.4.3 Недостатоци на теоријата на третата низа на конта	144
7.4 Динамичка теорија	144
7.4.1 Ригерова теорија на првата низа на конта	145
7.4.2 Валбова теорија на втората низа на конта	145
7.4.3 Леманова теорија на третата низа на конта	146
7.5 Други теории	146
VIII СМЕТКОВОДСТВЕНА ПОСТАПКА	148
8.1 Фази на сметководствена постапка	148
8.2 Оформување на сметководствена документација	149
8.3 Копирање	150
8.4 Книжење	150
8.5 Сочинување биланс	151
8.6 Практичен пример за редоследот на сметководствената постапка	152
XIX ПОСТОЈАНИ СРЕДСТВА	157
9.1 Значење и поделба на средствата	157
9.2 Карактеристики на постојани средства	157

9.3 Поделба на постојаните средства	158
9.4 Книжење во врска со стекнувањето на постојаните средства	161
9.4.1 Добивање постојани средства без надомест	161
9.4.2 Набавка на постојани средства од одобрени кредити за постојани средства	163
9.4.3 Набавка на постојани средства од сопствени извори	167
9.5 Отуѓување на постојани средства	171
9.5.1 Продажба	171
9.5.2 Бесплатно отстапување	171
9.5.3 Расходување	172
9.5.4 Кусоци на постојаните средства	172
9.6 Амортизација на постојаните средства	172
9.6.1 Видови и методи на амортизација на постојани средства	173
9.6.2 Книжење во врска со амортизација	175
9.7 Нематеријални средства	176
X ТЕКОВНИ СРЕДСТВА	185
10.1 Карактеристики на тековните средства	185
10.2 Книжење во врска со тековните средства	185
10.2.1 Книжење на паричните средства	185
10.2.2 Книжење во врска со чекови и девизи	186
10.2.3 Книжење во врска со материјалите	187
10.3 Трошоци	189
10.3.1 Природни видови трошоци	190
10.3.1.1 Книжење на трошок на материјалите	190
10.3.1.2 Книжење на трошоците на ситниот инвентар	191
10.3.1.3 Плаќа	196
10.3.1.4 Услуги	197
10.3.1.5 Амортизација	198
10.3.2 Трошоци по места и носители	200
10.3.3 Фактички, плански и стандардни трошоци	202
10.3.4 Фиксни, варијабилни и полуфиксни трошоци	203
10.4 Книжења во врска со готовите производи	204
10.4.1 Книжење во врска со реализација на готови производи и услуги	206
10.4.2 Цена на чинењето на реализираните производи	211
10.5 Книжење во врска со стоките во трговијата	218

XI ОБВРСКИ	231
11.1 Поим за обврски.....	231
11.2 Сметководствен третман на тековните обврски.....	232
11.3 Обврските спрема добавувачите	234
11.4 Обврските по оснoв на издадени краткорочни хартии од вредност	236
11.5 Тековно достасани долгорочни обврски.....	237
11.6 Обврските за даноци и придонеси.....	238
11.7 Сметководствен третман на другите тековни обврски.....	239
11.8 Сметководствен третман на обврзниците	239
XII ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТ И КАПИТАЛ НА СОПСТВЕНИЦИТЕ	242
12.1 Редовни и воизредни приходи и расходи.....	242
12.2 Утврдување на финансискиот резултат.....	245
12.3 Распоредување на бруто добивката	247
12.4 Капиталот на сопствениците.....	251
12.4.1 Елементи на делот акционерски капитал во билансот на состојбата	252
12.4.2 Номинална вредност во однос на легалниот капитал на фирмата	253
12.4.3 Премии и дисконт на акции	253
12.4.4 Задржана добивка во однос на износот на неисплатени дивиденди.....	254
12.4.5 Приоритетни акции	255
12.4.6 Запишување на акции	257
12.4.7 Сопствени (резервирани) акции.....	260
12.4.8 Дивиденди	262
XIII СМЕТКОВОДСТВЕНИ ГРЕШКИ	264
13.1 Поим за сметководствени грешки.....	264
13.2 Видови сметководствени грешки	265
13.2.1 Формални сметководствени грешки	265

13.2.2 Материјални сметководствени грешки	266
13.3 Контрола со цел откривање на сметководствените грешки	267
13.4 Правила за барање сметководствени грешки.....	269
13.5 Исправување на сметководствените грешки	270
XIV ЗАВРШНА СМЕТКА И ПЕРИОДИЧНА ПРЕСМЕТКА	278
14.1 Предзаклучни работи во сметководството	278
14.1.1 Инвентаризација на средствата.....	279
14.1.2 Срамнување на сметководствената со фактичката вредност.....	280
14.1.3 Книжење на калкулативните, корективните и сметките за временски разграничувања	284
14.2 Заклучни работи во сметководството.....	285
14.2.1 Заклучен лист	286
14.2.2 Периодична пресметка	287
14.2.3 Завршна сметка	288
XV ПРИМЕРИ И ЗАДАЧИ	291
ЛИТЕРАТУРА	355